

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

Institutiones Qvintvplicis Theologiæ - Positivæ videlicet, Asceticæ,
Polemicæ, Speculativæ, & Moralis complectens, Unà cum Appendice
Methodum compendiarium reformationis Ecclesiasticæ à Concilio
Tridentino factæ continente

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1679

Appendix. De Modo utiliter Studendi Theologiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48233](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48233)

occasionem oblatam ad Sacramenta frequentanda; Si enim
 Regem sibi à Rege quopiam beneficium sibi collatum æsti-
 maret, si aurifodinam quandam aut thesaurum regium sibi
 concessum, plenamque facultatem auferendi, quod vellet,
 intelligeret, quanto magis gaudere debet oblatâ
 esse occasionem tot præclaras aurifodinas spirituales, ex
 his non commune aurum, sed pretiosissimæ opes ac gem-
 mas virtutum hauriri possunt, pro libitu usurpandi. Secundus
 est, qui frequenter usurpet hæc Sacramenta; si enim ii, quibus
 alicuiusmodi aurifodina aut thesaurus regius apertus foret ad bre-
 viter occupas, nulli labori ac tempori parcerent, sed perpetuò in
 aurifodina foderent, & aurum quærerent, quanto magis
 aurifodinas, in quibus ad auram caritatis longè præstan-
 te, non potest erigao cum labore effodere licet, quàm creberrimè fre-
 quenter, gratumque adeò opere ipso, modòque gratissimo
 alicuius Institutori sese exhibere oportet. Tertius est, ut
 quod major est dispositio, tantò copiosior fructus ex
 Sacramentorum reportatur, quàm perfectissimam dispo-
 sitionem procurare studeat; si enim apertò à Rege thesau-
 rumque potestate auferendi, quantum vellet, nemo non
 aurum aut vas capacissimum afferre studeret; quanto magis
 alicuiusmodi aurifodina, in quibus ad auram caritatis longè præstan-
 te, non potest erigao cum labore effodere licet, quàm creberrimè fre-
 quenter, gratumque adeò opere ipso, modòque gratissimo
 alicuius Institutori sese exhibere oportet. Tertius est, ut
 quod major est dispositio, tantò copiosior fructus ex
 Sacramentorum reportatur, quàm perfectissimam dispo-
 sitionem procurare studeat; si enim apertò à Rege thesau-
 rumque potestate auferendi, quantum vellet, nemo non
 aurum aut vas capacissimum afferre studeret; quanto magis
 alicuiusmodi aurifodina, in quibus ad auram caritatis longè præstan-
 te, non potest erigao cum labore effodere licet, quàm creberrimè fre-
 quenter, gratumque adeò opere ipso, modòque gratissimo
 alicuius Institutori sese exhibere oportet.

APPENDIX.

De modo utiliter Studendi
Theologiæ.

I. Cum Institutiones istæ pro iis quidem potissimum
 compositz, qui Theologiæ Scholasticæ audiendæ aut
 docendæ, aut vires, aut animum non habent; quia tamen
 nonnulli, qui eandem Theologiam audire, rudemque prius
 Theologicarum doctrinarum cognitionem haurire cupiunt,
 eas cupimus, idèò ut solidum quendam & efficacem
 fundamentum habeant, studium istud cum fructu peragendi, pla-
 ceat breviter illum ex peritissimorum Magistrorum senten-
 tiis, in instructione appendicis loco hic apponere.

II. Varii autem à variis modi studendi assignantur, sed
 Ec 3 mco

meo iudicio optimus iure merito censetur, quem ipsa studii natura requirit; hic autem ut cognoscatur, notandum est 1. Studium nihil aliud esse, quam veritatis indagatio seu clarius actionem quandam intellectus, quæ tota in veritate apprehendendis, atque ut sunt, cognoscendis occupatur.

III. 2. Notandum est, tū quamvis rem perfectè cognoscere, quādo causæ illius tã intrinsecæ, quàm extrinsecæ cognoscuntur; unde si studii quoque naturam perfectè cognoscere quis velit, non poterit id melius, faciliusque obtinere, quàm si causam illius Finale, Efficientem, Materialem, & Formalem indaget; harum quippe accurata cognitio omnesque industriæ eidem suggeret ad Theologiæ & cuiusvis scientiæ studium cum magno fructu peragendum. Quod placet has ipsas causas diversis §§. explicare.

§. I.

De Causa Finali Studii.

I. Pro hac causa cognoscenda supponendum est creatum esse Hominem ad hunc finem, ut Dominum Deum suum laudet, revereatur, & amet, eique serviendo salvas reliquas verò res creatas, eo sine productas esse, ut eandem hominem in fine hoc consequendo juvent.

II. Supponendum 2. nihil esse volitum, nisi præceptum, uti certum in Philosophia axioma habet, atque adeo Deum, ut oportet, amari posse, nisi cognitus sit; cum autem in hac vita Deus ordinariè non nisi obscure, cognosci queat, ideo duplex homini lumen ad hanc cognitionem obtinendam collatum esse, supernaturale videlicet unum (quod aliud est, quàm donum Fidei, per quod Deus ex sua revelatione cognoscitur) alterum naturale, nempe intellectum, cuius auxilio invisibilia Dei, ut loquitur Apostolus ad Rom. I. creatura Mundi per ea, quæ facta sunt, conspiciuntur.

III. Supponendum 3. generalem omnium Scientiarum finem esse, immediatè res creatas, & per has ipsum Conditorum cognoscere; unde scientiæ nihil aliud sunt, quàm habitus quidam intellectus, per quos hic facilitatur ad res creatas clariùs, faciliùsque cognoscendas, ut ex earum cognitione ad Conditorum suum cognoscendum, & amandum

animas exurgat; cum autem habitus ejusmodi non nisi per
sequentes actus acquirantur, hinc Studio seu frequenti
speculatione opus est; ex quo patet, eundem Studii & Scien-
tiarum finem esse.

IV. Ex quibus suppositis facile nunc colligere est,
quod sit causa finalis Studii, nempe immediatum finem
est veritatem rerum; ad hanc quippe cognoscendam totus
labor impenditur, ut res, prout in se sunt, apprehenda-
tur. Unde Aristoteles ait, intellectus nostrum intelligendo o-
mnem fieri, dum scilicet, res omnes quasi ad se trahit, earum-
que in se similitudinem exprimit. Mediarum verò finem
esse, Primarium scilicet, & Secundarium. Prima-
rium est gloria Dei, ad hunc enim finem universa creavit De-
us, ut scilicet à creaturis intellectualibus cognoscat, &
gaudet, in qua cognitione & amore gloria illius consistit.
Secundarius finis est propria cujusque hominis salus; cum
salus & perfectio hominis in amore Dei consistat, cog-
nitio verò Dei ad amorem ducat, merito concluditur, Studii
Scientiarum finem secundarium esse salutem hominis, non
tantum duntaxat, sed alienam etiam, cum is, qui verè amat
alium, etiam ab altero amari cupiat, atque adeò pro viri-
tate laboret, ut cognitionem illius, sine qua amari non potest,
ingeneret.

V. Ex cujus causæ finalis cognitione facile nunc
Theologiae Studiosus sequentia corollaria deducere poterit.
Primum colliget, quantopere necessarium sit, ut bonam,
etiamque intentionem studiorum suorum laboribus præfi-
ciat: nisi enim ad scopum, finemque hætenus ex-
tenderit studia sua dirigat, vanus est omnis ejus conatus uti
dicitur Salomon Sap. 13, indicavit dicens: *Vani sunt omnes
laboribus, quibus non subest scientia Dei.* Et clarius S. Paulus 1.
Cor. 13, *Si habuero Prophetiam, & noverim mysteria omnia, &
sciam scientiam, caritatem autem non habuero, nihil sum.*

VI. Secundò colliget, quàm magni facere debeat
Theologiae studium; cum enim, ut hætenus ostensum est,
omnes scientiæ ad cognoscendum meliùs Deum ordinentur,
maximè sanctè concluditur, tantò excellentiorem de scientia
quæquam æstimationem concipiendam esse, quantò clario-
rius de eodem Deo cognitionem ingeneraverit, atque adeò

Facologiam, cuius primarius labor est, Deum tum in seipsum
in creaturis suis cognoscere, meritò omnibus aliis scientiis
velut Reginam antefendam esse.

VII. Terriò colliget, quantà alacritate, diligentia,
que constantia ad Studium Theologiæ incumbere debeat,
meminerit, triplicem sibi pro hoc studio tam excellentem
nem, nempe majorem Dei gloriam, propriamque, ac Pre-
mi salutem, præfixum esse, si enim Jacobo Patriarchæ, Scri-
ptura teste gen. 29. Septem anni, quos inter molestias & labo-
res gravissimos exegit, videbantur dies pauci præ amoris
gnitudine quo erga Rachelem ferebatur, quàmque laborum
suo lucraturum se sperabat; quantò majori alacritate & per-
sistentia Theologiæ Studiosus suscipere debet septem annis
rum, quos Philosophiæ & Theologiæ impendere debet labo-
res, si recorderetur, se pro mercede & præmio eorundem labo-
rum suorum non solum animam suam, & eorum, quos
cûræ suæ commissos habebit, sed etiam gloriam Dei, ipsam
que Deitatem infinities quàmvis corporali pulchritudine pul-
chriores lucraturum, & per totam æternitatem fructurum.

§. II.

De Causa Efficiente Studii.

I. Suppono, causam Efficientem aliam esse principalem,
aliam instrumentalem; & illam iterum in magis & minus
principalem item in universalem, & particularem dividere
di; quò suppositò facile patet, causam efficientem universalem
Studii esse ipsum DEUM, utpote qui sicut ad omnes alias
actiones hominis, ita ad studium quoque seu speculationem
rectè immediatè concurrere dicitur. Particularem vero cau-
sam principalem esse ipsum Intellectum hominis, à quo om-
nis cognitio tanquam à principio vitali procedere debet.
Instrumentalem autem causam esse omnia illa, quæ aliquo
modo sive mediatè, sive immediatè ad efficiendam cognitionem
concurrunt; qualia sunt species intellectuales, sensus
externi & interni, voces à Doctoribus prolatae, vel in libris
scriptæ.

II. Ex qua Causæ efficientis intellectione facile in-
rum Theologiæ Studiosus colliget 1. quòd sicut causa instru-

mentalis, quo magis cum Artifice velut causa principali
 coniungitur, eique obedit, tantò plures & præstantiores ef-
 fectus producit, ita ipse quoque tantò majorem in Theologia
 profectum haustrus sit, quanto arctius se cum Deo
 coniunxit, uti jam pridem Christus Apostolis suis Jo. 15.
 dixit: *Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum.*
 ita autem conjunctio triplici modo fieri debet. Primò per
 amorem & voluntatis suæ cum divina perfectam conforma-
 tionem, ita ut nec aliis lectionibus aut doctrinis, nec alio
 modo, nec alio tempore, quàm quæ Dei voluntas per Superi-
 ores aut ipsam prudentem rationem designat, vacare velit.
 Secundò per crebram & ferventem orationem, quâ gratia ad
 profectum necessaria petatur; sic quippe S. Jacobus c. 1. mo-
 nit dicens: *Si quis autem vestrum indiget Sapientia, postulet*
Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat,
et dabitur ei. Tertiò per humilitatem, quâ quis si-
 cut S. Paulus 2. ad Cor. 3. fatetur, se non esse suf-
 ficientem cogitare aliquid ex se, sed sufficientiam suam ex
 Deo esse. Qui quidem tres conjunctionis modi quantopere
 conducant ad insignem in Studio Theologiæ seu Sapientiæ
 profectum faciendum, pulchrè pius Asceta in perso-
 na Christi l. 3. de imit. c. 43. sequentibus verbis indicavit:
Humilis, qui humilem in puncto elevo mentem; ut plures æterna
gratias capiat rationes, quàm si quis decem annis in Scholis
disceret. Et iterum: *Quidam amando me intimè, didicisti di-*
scere, & loquebatur mirabilia; plus profecit in relinquendo o-
pera, quàm in studendo subtilia.
 III. Colliget 2. cum causæ creatæ tantò fortiùs a-
 gunt, quanto melius sunt applicatæ; tantò meliùs autem
 communiter applicentur, quanto minùs ad alia objecta di-
 strahuntur; cum quoque, qui fructuosam Theologiæ stu-
 dioperam Navare decrevit, omnia illa impedimenta, quæ
 eum quoquo modo distrahere possunt, sedulò cavere
 debet, ut totum se huic studio impendere possit; hanc
 sententiam ob causam ipse S. Ignatius in suis constitutionibus ca-
 pitul. ii. qui scientiis addiscendis dant operam, spiritualibus
 exercitiis nimium sese occupare non permitterentur,
 quòd experientiâ propriâ dicisset, Dæmonem per ejus-
 modi piæ exercitationes fraudulentè suggestas à necessariis
 sci-

scientiarum addiscendarum studio abstrahere consuevit. Huc etiam pertinet, ut dum Theologiae studiosus operam huic studio vacat, aliis scientiis addiscendis animum non distrahat, sed, si quidem, ut in quibusdam Acaemiis consuetudo habet, secundariam quandam lectionem audi cogatur, secundarium quoque tempus eidem impendat. Imò in ipso etiam Theologiae studio caveat, ne multorum Authorum curiosa Lectione minus idoneum se faciat ad suam sententiam penetrandam; nam ut bene advertit Boetius ep. 45. qui, quò destinat, pervenire vult, unam sequatur viam, necesse est, non per multas vagetur; nam contrarium non ire, sed errare est. Certè longà experientia compertum est, eos discipulos præ reliquis profectiorum, qui solis suorum Professorum scriptis contenti, in iis bene penetrandis totam suam operam collocarunt; neque hoc adeò mirum cuiquam videri debet cum enim Divina providentia hos eis Magistros assignarit, hoc ipso etiam sua auxilia ad hos potiùs, quàm alios fructuosè audiendos alligabit.

§. III.

De Causa materiali Studii.

I. Etiam hæc causa latiùs accepta duplex est juxta communem Philosophorum opinionem, scilicet materia, in qua recipitur forma, seu ex qua componitur compositum & materia, circa quam aliqua scientia versatur. Unde facillè patet, causam materiale Studii esse ipsum intellectum, in quo recipiuntur Speculationes Theologicae. Materiam verò circa quam esse omnes doctrinas in Theologia traditilitas, circa has enim ritè penetrandas præcipue occupatur Speculatio Studiosorum Theologiae.

II. Ex qua doctrina colligitur, animam seu intellectum Studiosi Theologiae esse quasi membranam aut papirum, in qua Deus conceptus suos, quos de rebus creatis habet, describit, dum ad speculationes varias de illis producendis concurrat; unde sequitur, quòd sicut magnis Principibus non nisi charta mundissima & tennerrima ad scribendum confertur; ita DEO quoque anima purissima, tennerrima conscientiae ad conceptus Theologicos in ea describendos

offerri debeat. Nam, ut ipse Matt. 5. dixit, *beati mundi corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Cui autem Deus secretum non abscondit, illum etiam creaturæ DEI non effugerit, uti rectè Cassianus discurret. Hinc meritò suadetur studiosis, ut ante omnia puritatem animi crebra & religiosa sacramentorum frequentatione, quotidianâ ac serâ conseruata discussione, omniumque peccatorum, & occasionum vitæ procurare & conservare studeant, certò sibi persuadentes, quòd ut Salomon Sap. 1. dixit, *in malevolam animam non introibit Sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatorum.*

§. IV.

De causa formali Studii.

I. Causa formalis Studii alia non est, quàm ipsa Speculatio; hæc autem sex potissimùm partes, ut rectè fiat, continet, quas quidam memoriæ causâ sequenti disticho comprehendit:

Serbo bene, ausculta, bene discuto, quere, duella.

Multa nota prudens, sic bene doctus eris.

Nam bona scriptio faciliat relectionem scriptorum. *Analisis* erudit; *exaustio* dubitandi rationes, & quærendi, utriusque materiam suggerit; *interrogatio* illustrat; *seruatio* industriam acuit, & profectum promovet juxta Cajetani dictum: *Circulus* (id est, concertatio in plurimorum concertantium circulo seu conventu fieri solita) *et caetera* (id est, crebra scriptio, quâ quis aliis doctrinas tradit, in suo studio se exercet) *fecerunt me doctum.* Porro ut singulis hæc singulæ partes vel industriæ observentur, proderit breviter indicasse, quid circa singulas sit speculatio observandum.

II. Primo ergo *Scriptionem* quod attinet, hanc ordinatam, accuratam, & integram esse oportet. *Ordinata* erit, si non confusè omnia scribantur, sed debita intervalla inter sententias, conclusiones, objectiones, & responsiones observentur, ut passim in libris impressis videre est. *Accurata* erit, si interpunctiones, aliæque ad orthographiam pertinentia rectè observentur; quod nisi fiat, turbabitur sensus, & fasti-

fastidium non modicum ad Scripta relegenda parietur. *regra* denique erit, si omnia, quæ à Professore dictantur, *deliter* excipiantur neque ipsæ etiam citationes tanquam *nus* necessaria omittantur; etsi enim tum, cum actu *cutiuntur*, modicus earum usus aut utilitas appareat, *men* tempore, quando ad ipsos fontes recurrere quis *cut*, magno subsidio erunt.

III. Secunda industria, scilicet *auscultatio*, dispositio *libera*, & *attenta* esse debet. *Disposita* erit, si ea, quæ in *Schola* explicanda sunt, prius studiose relegantur; sic enim *ipsa* explicatio longè facilius fructuosiusque intelligetur. *Libera* erit, si omnes alia curæ, & cogitationes, quæ animam *distrahere* possunt, fortiter expellantur, & mens tranquilla *atque* discendi avida ad scholam afferatur. *Attenta* erit, si *non* modò animus, aurèsque ad verba Professoris excipientes *applicentur*, sed idem Professor etiam variis gestibus *aspiciatur*, ut Cassilius suadet; frequenter enim gestus *dicat*, quàm verba, uti in Oratoribus videre est, qui *magis* persuadent actione, quàm voce.

IV. Tertia pars, scilicet *discussio* scriptorum, pia, *serupulosa*, *solida*, *litigiosa*, utilis & *discreta* esse debet. *Pia* erit, si antè, quàm ad eandem accedatur, pura intentio *ciatur*, & tum divinum auxilium, tum Sanctorum Patro- *rum* patrocinium sedulò imploretur; imò etiam inter ipsam *discussionem* mens interdum per pia suspiria ad Deum *elevetur*; hæc enim ratione primùm quæritur regnum DEI, & *Justitia* ejus atque adeò meritò sperari potest, quòd *justi* *promissum* Servatoris etiam omnia auxilia ad profectum *cessaria* sint adjicienda. *Scrupulosa* erit, si omnes conclusi- *onum*, definitionumque particula, sub quibus aliqua *ob-* *scitina* vel distinctio latere potest, exactè discutiantur, & *unus* Scriptorum locus cum altero conferatur. *Solida* erit, *si* quis primò statum quæstionis bene intelligere *studet*; *tum* decisionem quæstionis seu conclusionem accuratè *per-* *pendat*; postea fundamentum & argumentum *primarium* *sententiæ* suæ diligenter excutiat, id est, si probationes *Pro-* *fessoris* ad Syllogismum redigat, & singularum præmissa- *rum* probabilitatem seu veritatem hoc vel simili modo *ex-* *aminet*; quid si mihi negetur hæc *propositio*, quomodo *pro-*

are eandem vellem? & sic etiam ad minorem discentiam
 procedat, ita ut nulla proposito præcisè propter autho-
 ritatem Professoris credatur, sed tam diu ulterius probetur,
 donec ad primum aliquod principium perveniatur, id est, ad
 propositionem aliquam per se claram, vel ab omnibus con-
 ceptam, vel alibi probandam. Huc etiam pertinet, ut re-
 scriptis secum ipse conversionem cum fundamento
 eorum quidem iisdem verbis, sed eodem sensu, quasi alteri ean-
 dem explicare vellet repetat. Item ut suis temporibus inte-
 rrogationes repetantur, hoc vel simili modo, ut ab initio
 questionum inter se connexio attendatur: subinde una se-
 quenti post alteram breviter examinatur iudagando, quid ea
 recipere concludatur, quod potissimum illius fundamen-
 tum, in qua ratione contraria sententia se maximè fun-
 dat, & quomodo illi occurrendum. *Litigiosa* erit excussio
 eorum, si vel ipse sibi aliquid objiciat, vel objectiones
 scriptis allatas in formam syllogisticam redigat, surgeat-
 que, deinde verò ipse etiam respondeat, quærendo primum
 solutionem proprio ingenio, postea verò etiam Solutionem
 Professoris considerando, & cum sua conferendo, videndū
 est, an non aliqua instantiâ, aliâve responsione Professo-
 ris eandem enervare possit. Quòd si non satisfaciant sibi e-
 iusmodi responsiones, annotare illas poterit, ut paulò post
 discutat. *Utilis* erit discussio, si, postquam uni, alterive ar-
 gumento studuerit, dispiciat, quid utilitatis ex eo ad propriam
 alienam salutem haurire possit; quâ ratione Theologi-
 cas speculationes & veritates ad convincendos Hæreti-
 cos, instruendos Christianos, seipsum ad perfectionis &
 studium, exstimulandum adhibere possit, aut velit.
Periculosa denique erit, si nimius in discussione tali peragen-
 dum temperetur, ipseque discussionis labor non faciliè
 per duas horas continuetur, & aliquantulo temporis spatio
 committatur, ut animus tanto vegetior ad eandem redeat.
Secreta pertinet, ut talis discussio utpote totum sibi ho-
 mem vendicans non instituat tempore, quod vale-
 re aut Spiritui sit parùm opportunum, quale foret, si
 post prandium aut cœnam, aut cum preces fundenda, aliâ-
 que exercitiâ spiritualia peragenda sunt, susciperetur.
 V. Quarta industria videlicet *interrogatio*, per quam
 priva-

privatas conferentias cum Professore, aut etiam Discipulis doctioribus intelligo, sincera, humilis, & fructuosa esse debet. *Sincera* erit, si sincero animo dubia occurrentia proponantur, id est, non ut aliorum scientia exploretur, ut alii quaestionibus implicatis & fallacibus vexentur, ut ut dubii propositi solutio accipiatur. *Humilis* erit, si gloriantiam suam libenter quis fateatur, ideoque in dubiis alios recurrere non erubescat; sed & ipsa responsa benigne animo recipiat, etiam si non undequaque satisfaciant. *Frustrata* erit, si, quae ex responsione aliorum intellecta fuerint, breviter annotentur, praecipue si majoris momenti videantur, & in ipsis scriptis non continentur.

VI. Quinta industria, nempe *concertatio* tam privata, quam publica, quae partim in defensione, partim in pugnatione consistit, alacris, modesta, efficax esse debet. *Alacris* erit, si voce non nimis submissa, & timidi animi eicem praefereente quis defendat, vel argumentetur, ut ipso argumentandi vel defendendi modo fervorem quendam ostendat, ut certaminis cujusdam speciem habeat disputatio. *Modesta* erit, si alterius sermo non interpelletur: si caventur omnes severiores censurae, cavillationes, irrisiones, & verba parum aedificantia, qualia sunt, *falsum est, absurdum est, toto caelo errat, nullus unquam hoc somniavit &c.* si quis videt, argumentantem vel defendentem progredi non posse, non insultet, sed, quantum fieri potest, ejus honorat consulat, addendo explicationem argumenti, vel ipsam responsionem suggerendo. *Efficax* erit, si quis solidum argumentum & responsum, ex quo Auditores aliquid discere possint, ipsaque doctrina disputando proposita, clariores reddatur, afferre studeat. Talia autem argumenta merito cedentur, si quis vel argumenta in scriptis proposita per se sententia enervare; vel certe objectiones in iisdem scriptis pro contraria sententia allatas amplius urgere conetur, cum enim Professores supponantur legisse Authores contrariae sententiae, eorumque praecipua fundamenta dictasse, & haec tenuisse, merito argumenta, quae ex talibus objectionibus proferuntur, efficacissima; & verò etiam pro ipsis dictatis clarior intelligendis utilissima judicantur.

VII. Sexta denique industria; *Annotatio* videlicet

prudens, distincta, & constans esse debet. *Prudens* erit, si
 non minima quæque annotentur, sed ea solum, quæ utilia
 fore sperantur, qualia sunt 1. Ignorantia; quando scilicet
 termini, vel modi loquendi non intelliguntur. 2. Du-
 bium, per quæ intelliguntur rationes, quæ contra conclusio-
 nem vel responsa ad objectiones in scriptis allatas occurrunt.
 3. Argumenta, quæ inter discussionem occurrerunt, vel
 in publicis, privatisque disputationibus audita fuerunt,
 singularem efficaciam continere videbitur. 4. *Respon-*
siones, quæ sub digniorum propositione aut argumen-
 tatione accepta fuerunt. 5. Ad hanc annotationem etiam
 referri possunt *marginalia*, quibus succus ex scriptis extrahi-
 tur, & ad memoriam juvandam prope ipsam conclusionem
 objectionem in margine breviter notatur. 6. *Compen-*
ditio quoque, etsi ab aliquibus *dispendium* vocetur, non o-
 mni contemni debet, si rite fiat, cum & primaria funda-
 menta per illud in memoriam revocentur, & magnum ad
 in quædam quæstiones brevi tempore repetendas subsidium
 præbentur. *Distincta* erit, si non omnia, quæ annotanda
 sunt promiscue scribantur, sed certa singulis charta depute-
 rentur, maxime verò iis, quæ digniora, & scitu magis necessa-
 ria videbuntur; hæc enim quia sola fortè asservabuntur; hoc
 etiam diligentior annotationem mereatur. *Con-*
tinenda denique erit annotatio, si quis rerum notandarum
 consuetudine, vel difficultate absterri se non sinat, ab
 labore: quò enim major est labor iste, hoc major suo
 fructus è rebus notatis reportabitur.

VIII. Atque hæc tandem est natura speculationis,
 in modum solidissimus, & optimus in studio Theologiæ
 faciendus. Ex quo breviter officium Theologiæ (idem
 in proportione etiam de aliis scientiis sublimioribus di-
 cendum est) studiosi colligi potest, ac dici, Theologiæ
 officium esse illum, qui circa materias Theologicas scri-
 bit, & annotat multum: plus audit, & meditat: pluri-
 mus confert, ac disputat, in quibus officiis præstandis qui
 meliorem exhibuerit, & generosè vicerit, is majorem
 fructum ex labore suo fructum reportabit, ut adeò hîc quo-
 que verè locum habeat illud Ascetæ: *Tantum proficies, quan-*
to vim insuleris. Quia tamen in hoc studio non levia
 peri-

pericula & tentationes occurrere solent, quæ, nisi maturè occurratur, efficere possunt, ut plùs damni, quàm commo-
 ex tali studio reportetur, ideo ut hæc quoque pericula
 tentur, placet ea breviter referre, &, quâ ratione iisdem oc-
 currere Theologiæ Studiosus debeat, ostendere.

§. V.

De periculis in Studio Theologiæ
 cavendis.

I. Multa quidem sunt pericula, quæ plerumque scien-
 tiarum sublimiorum studio sunt connexa, sed quatuor præ-
 cipuè ex illis numerantur, quibus Theologiæ studium
 magis est obnoxium, quantò magis Theologiæ scientiæ
 omnes alias utilitates, quâ utilitate, quâ dignitate
 cellit.

II. Primum periculum est, ne, quemadmodum Socra-
 tas JESU suos Studiosos prudenter monet, fervore studio
 intepescat solidarum virtutum studium; unde non male quor-
 dam studium literarum lupo, virtutis verò studium agno
 comparavit, eò quòd, sicut agno lupus assiduò infidiat
 scientiarum quoque studium, fervorem ac studium virtutum
 devorare nitatur. Quare ne simile detrimentum Theo-
 giæ Studiosus patiat, sequentia tria media adhibeat.
 1. Sæpe cavet, ne consueta pietatis & orationis exercitia
 quam prætextu Studiorum aut omnino intermittat, aut
 tanter, & festinanter saltem peragat; sed potiùs certo
 persuadeat, tantò meliùs sibi postea studendi laborem
 cessurum, quantò accuratiùs præ memorata sua exercitia
 ritualia peregerit, omnémque de studiis cogitationem de-
 fuerit; quem in finem altè memoriæ suæ auream illam
 Bonaventuræ sententiam in Spec. dif. c. 7. propositam in-
 bat: *Scientia, quæ pro virtute despicitur, per virtutem
 modum meliùs invenitur*; 2. Sæpe perpendat, quam parum
 profit scientia quæcunque, nisi cum virtute conjungatur,
 parum scilicet, quàm parum prodest Artifici instrumenta
 bere optima, & elegantissima, si usum eorum nesciat.

illa notatu dignissima Servatoris sententia Matt. 16.
 oculos semper habenda est: *Quid prodest homini, si uni-*
versum mundum (non tantum perfectissime cognoscat, sed er-
retur, anima verò sua detrimentum faciat? id quod
ita studiis vacaret, ut in spiritu detrimentum patere-
et. Pariter bene consideret, quanti referat virtutem cum
conjugere; quã quidem in re Magistrum se in-
 J. Balthasar Alvarez Societatis nostræ Sacerdos præ-
 de quo P. Ludovicus de Ponte c. 29. vit. refert, quòd val-
 fuerit persuadere Studiosis, ut virtutem cum scien-
 cum literis conjungerent, eò quòd hæc duo sint
 arbores scientiæ & vitæ in paradiso plantatæ: aut
 duo Laminaria Solis & Lunæ, quæ toti Mundo lucent:
 vestimentum duplex, quo Mulier fortis domesticos
 frigus nivium, malitiam scilicet & ignorantiam
 aut quasi spiritus duplex, quem Eliscus ab Elia
 sibi dari petiit: aut quasi duæ rotæ, quæ currum
 Dei trahebant; in quibus erat Spiritus vitæ: aut
 duæ sorores Martha & Maria, quæ mutuo se adjuvant,
 dat literis auctoritatem, efficaciam, & securita-
 verò virtutem in Dei cognitione acquirenda

III. Secundum periculum est, Superbiæ & elationis,
 quæ quàm facile oriatur ex Scientiis, jam olim testa-
 Apostolus, dum 1. ad Cor. c. 8. dixit; *Scientia inflat, ca-*
verò adificat. Quàm autem stulta sit hæc inflatio, mox
 verbis ostendit: *Si quis autem se existimat scire*
 (& propter hoc inflatur) *nondum cognoscit, quemad-*
oportet eum scire; id est, quale de scientia judicium
 debeat, quòd scilicet nihil aliud sit, quàm lumen ali-
 a sole divino acceptum, quis autem non stultum judi-
 Populum, qui propterea superbiret, quòd sol illi
 esset, atque ad eò copiosius lumen, quàm aliis Gen-
 communicaret? aut hominem illum, qui propterea,
 oculos aliis meliores haberet, extolleretur? Merito er-
 ejusmodi tentatione Superbiæ pulsatur, cum S. Augu-
 confessi, exclamat: *Infelix homo, qui scit illa omnia;*
beatus verò, qui se scit, etsi omnia illa nesciat;
 F f
 qui

qui verò te & illa novit, non propter illa, sed propter te illa
 beatus est. Aut certè cum piissimo Asceta dicit lib. 1. c. 2. c. 2. si scirem omnia, qua in mundo sunt, & non essem in
 imit. c. 2. si scirem omnia, qua in mundo sunt, & non essem in
 ritate, quid me iuvaret coram Deo, qui me iudicaturus est
 factò? Quantò plùs & meliùs scis, tantò gravius iudicaturus
 nisi sanctius vixeris. Noli ergo extolli de ulla arte vel
 sed potiùs time de data tibi noticia.

IV. Tertium periculum est invidia & æmulatione
 quæ non rarò suboritur in animo eorum, qui alios excelsè
 in scientiis; se autem modicum aut nihil proficere
 tant, cui tentationi ut occurrat, in primis bene perpendit
 doctrinam ab eodem pio Asceta l. 3. c. 22. in hæc verba per
 tam? Qui pauciora accepit, contristari non debet, nec tris
 ter ferre, nec ditiori invidere, sed te potiùs attendere,
 bonitatem maximè laudare, quod tam affluenter, tam gratè
 libenter, sine personarum acceptione, tua munera largi
 Omnia ex te, & ideo in omnibus es laudandus. Tu scis
 unicuique expediat; & cur iste minus & ille amplius
 non nostrum, sed tuum est discernere, apud quem singulorum
 finita sunt merita. Unde voluntas tua, & amor, honor
 omnia excedere debet, & plùs eum consolari, magis que
 quàm omnia beneficia sibi data vel danda. Deinde bene per
 deret, quòd scientia & similia dona sint instrumenta
 xat ad bene operandum ac fructificandum, & hominibus
 cundùm humanam duntaxat apparentiam aptiorem faciendū
 ad fructum majorem in Proximi salute faciendum, nec
 tem apud Deum, qui, sicut peritus scriptor etiam per
 lè præparatum calamum, elegantior, quam
 optimum calamum habentes, characterem format, ita per
 doctum æquè ac doctissimum hominem operari poterit
 tem aliorum. Unde pro magno reputo beneficium (inquit cuius
 mas Cempensis) non multa habere, unde exterius & seculari
 homines laus & gloria apparet, ita ut considerata quæ
 tate & vilitate Personæ suæ non modò gravamen aut tribulationem
 vel deiectionem inde non concipiat, sed potiùs consolationem
 hilaritatem magnam, quia tu Deus pauperes & humiles
 que huic Mundo despectos tibi elegisti in familiares &
 sticos.

V. Quartum denique periculum est inordinatus timor
 contemptus, si quis advertat, se non cum ea, quâ sperabatur,
 in perfectione proficere, aut publice disputare. Contra quam
 inordinacionem sic animus preparandus est, ut primò ante o-
 mnem conscientiam suam in testem adhibeat, quâ coram Deo
 se omnem, quam poterat & debebat, diligentiam in-
 studio adhibuisse, atque adeò apud Deum, cælitèrque tam
 laudem promeritum fuisse, ac illi obtinuerunt, qui
 in studiis progressum, felicissimumque in publicis
 successum sunt sortiti. Unde sibi applicet doctrinam
 Kempensis in Persona Christi l. 3. c. 41. datam:
*non tibi arrabere, si videas alios honorari, & elevari, te
 humiliari. Erige cor tuum ad me in cælum, &
 non contempseris hominum in terris.* Deinde verò
 etiam perpendat, à prudentibus quoque se non
 estimandum, utpote qui bene norunt, non omnes æquali
 ingenio pollere, neque tam effectum & successum quàm co-
 nstantem & diligentiam in Studioso laude dignum esse. Quòd
 prudentes fortè aliter judicent, tam parùm curandum
 esse, atque si cæcus de colore; aut is, qui Pictor
 non est, de picturæ artificio judicare
 præsumat.

Ff 2 TRA